

40. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – Warszawa : Nakł. F. Sulimierskiego, W. Walewskiego, 1880 – 1902. – T. I – XV.

#### **Анотація**

У статті проаналізовано версію про можливий зв'язок етноніма *тиверці* та ойконіма *Тиврів* на Вінниччині. Висловлено припущення про незалежне постання етнічної назви *тиверці* й ойконіма *Тиврів*.

**Ключові слова:** *етимон, етнонім, ойконім, тиверці.*

#### **Аннотация**

В статье анализируется версия о возможной связи этнонима *тиверцы* и ойконима *Тивров* в Винницкой области. Выдвигается гипотеза о независимом возникновении этнонима *тиверцы* и ойконима *Тивров*.

**Ключевые слова:** *этимон, этноним, ойконим, тиверцы.*

#### **Summary**

The article describes the analysis of version about probable connection between the etnonym *tyvertsi* and oykonym *Tyvriv* in the Winnitca region. An author advances a hypothesis about the independent origin of ethnic name *tyvertsi* and oykonym *Tyvriv*.

**Key words:** *etymon, etnonym, oykonym, tyvertsi.*

УДК 811. 161. 242

**Воляннюк І. О.**

***Кременецький обласний гуманітарно-педагогічний  
інститут імені Тараса Шевченка***

### **СУФІКСАЛЬНИЙ ТА ПРЕФІКСАЛЬНИЙ СПОСОБИ ТВОРЕННЯ ОЙКОНІМІВ ПІВНІЧНОЇ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ**

**Постановка проблеми у загальному вигляді.** Проблема деривації власних і загальних назв сьогодні залишається однією з найактуальніших у мовознавстві. Ойконімія, як і мова загалом, є внутрішньо організованою системою функціонально взаємопов'язаних елементів. Словотвір назв населених пунктів багато в чому подібний до словотвору апелятивів, проте йому притаманні й індивідуальні особливості. Часто топонімотворчими називають всі ті форманти, які наявні в тих чи інших топонімах, наприклад **-ичі**, **-івці**, **-ани** тощо. Як доводять результати

діахронічних досліджень, не всі афіксальні морфеми, виявлені в сучасних ойконімах, є власне топонімотворчими. Одні назви поселень структурно оформилися ще до того, як стали ойконімами (це назви поселень доойконімного рівня деривації), структурне ж оформлення інших здійснювалося уже на етапі творення самих ойконімів (назви поселень ойконімного рівня деривації) [2, с. 167]. Отож, **мета** нашого дослідження – проаналізувати суфіксальний та префіксальний способи творення ойконімів як джерело поповнення ономастикону Північної Тернопільщини.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Способи творення ойконімів розглянуто сьогодні у працях, присвячених ареальним і регіональним дослідженням топонімії України, багатьох вітчизняних мовознавців: Д. Бучка, О. Купчинського, М. Демчук, В. Котович, А. Лисенко, М. Мриглод, Я. Пури, Л. Радьо, М. Торчинського, М. Худаша та ін. Як зауважує Д. Бучко, система номінації, що функціонує в топонімії, є за своєю природою секундарною стосовно системи номінації в апелятивній лексиці, оскільки географічні об'єкти одержують свої найменування після закріплення за ними загальних назв, які співвідносяться з певними класами денотатів (гір, рік, населених пунктів тощо) [4, с. 6].

Здійснюючи словотвірний аналіз топонімів, у кожному конкретному випадку необхідно визначити, маємо ми справу з топонімною деривацією чи з топонімізацією апелятивів, патронімів, етронімів, родових та інших назв або ж із перенесенням здавна відомих найменувань географічних об'єктів на населені пункти, що виникають біля них. Особливо важливим при вивченні деривації топонімів є визначення дотопонімної семантики їх базових назв, а також класу самих топонімів [2, с. 166].

Унаслідок словотвірного аналізу ойконімії Північної Тернопільщини нами виявлено 170 ойконімів (31 %), утворених афіксальним способом. Більшість із них – суфіксальні деривати, які найчастіше виражають належність іменованих об'єктів особам, чиї імена засвідчені в основах цих ойконімів. Сюди відносимо назви поселень на **\*-їь** (**\*-је**, **\*-ја**), **-ів** (< **-ов**), **-ин**, **-івка** та ін., наприклад: *Збараж, Рибча, Рохманів, Комарин, Ковалівка, Москалівка* і под.

1. Ойконіми із прикметниковим суфіксом **-\*їь** (**-\*је**, **-\*ја**) належать до архаїчних слов'янських топонімних типів. Із граматичного погляду ці

найменування становили собою присвійні прикметники зі значенням належності [10, с. 628]. На думку чеського історика Ф. Палацького, назви поселень на **\*-їь** походять від імен їх засновників або власників [12, с. 404]. Конкретизуючи значення цього форманта, О. Купчинський зазначив, що давній суфікс вказував на „власницьке, володільницько-маєткове відношення особи до географічного об'єкта” [8, с. 102].

На теренах Північної Тернопільщини налічуємо 10 ойконімів із посесивним суфіксом **\*-їь** (**\*-ї-е**, **\*-ї-а**): **Збараж** [ПСРЛ, II, с. 730] < від давньослов'янського композитного імені *Събырадъ* чи *Сбарадъ*; в основі ойконіма **Ридомиль** [АЮЗР, 7/ I, с. 4–6] – давньослов'янський композитний антропонім *Радомиль* [Мор., с. 169] із пізнішою зміною кореневого **-а-** на **-и-**, однак причина такої зміни не зрозуміла. **Рибча** [АЮЗР, 8/IV, с. 133] < від слов'янського автохтонного відапелятивного імені *Рыбка* [Мор., с. 170] тощо.

2. Назви поселень із суфіксом **-ів** (**-ов-а**, **-ов-е**, **-ов-о**) утворені за загальнослов'янськими ойконімними моделями [5, с. 69]. У Давній Русі цей топонімний тип був найпродуктивнішим, оскільки на той час припадає формування феодальних відносин. Назви із суфіксами **-овь** (**-евь**), **-инь** могли поєднуватись із загальними словами *городъ*, *село*, *дворь*, *дворище* та ін. Вони пізніші від утворень на **\*-їь**. Про це, зокрема, свідчить кількісна перевага християнських імен у твірних основах цих найменувань поселень (пор. ойконіми *Василевъ*, *Даниловъ*, *Дмитровъ*...), тоді як основою посесивів на **\*-їь** виступають переважно давні слов'янські композитні, рідше відкомпозитні імена [10, с. 628–629]. Ойконіми на **-ов** (> **-ів**), **-ин** поступово витіснили давніші деривати на **\*-їь** (**\*-їе**, **\*-їа**), оскільки були більш виразними за семантикою. На дослідженій території виявлено 38 ойконімів із формантом **-ів** (**-ов-а**, **-ов-е**, **-ев-е**). Усіх їх ми кваліфікуємо як відантропонімі утворення, які за характером твірних основ можна поділити на 3 групи:

1) ойконіми, в основах яких засвідчені слов'янські автохтонні відкомпозитні імена: **Маневе** [AS, I, с. 55] < ОН *\*Мань*, пор. *Мане* [Мор., с. 118], що є варіантом композитного імені *Маниславъ* [Мор., с. 118], + суфікс **-ев(е)**; **Лідихів** < ОН *\*Лидихъ*, що є усічено-суфіксальним варіантом композитного імені *Лидмибора* чи *Лидулфостъ* [Мор., с. 111] і т. п.;

2) ойконіми, в основах яких засвідчені слов'янські автохтонні особові імена відапелятивного походження: **Бриків** [Теод., III, с. 319] < ОН *Брыкъ*

[Туп., с. 65] + суфікс **-овь** (>**-ів**); *Грибова* [АС, III, с. 435 – 436] < ОН *Грибъ* [Туп., с. 119] + суфікс **-ов-а** з посесивним значенням; *Колосова* [АЮЗР, 7 / II, с. 31, 33, 86, 90] < ОН *Колос* [Богд., с. 128]. Назва поселення *Дуніїв* [АЮЗР, 7 / II, с. 29, 33; 95, 121] походить від антропоніма *Дунай* [Богд., с. 55] тощо;

3) церковно-християнські особові імена засвідчені в основах лише таких трьох назв: *Левковий* [АТП, с. 577] < *Левко*; *Романове Село* [АТП, с. 565] < *Роман*; *Ромасів Ліс* [АТП Т, с. 108] < *Ромась* < *Роман*.

3. Ойконіми із суфіксом **-ин** та **-(ч/щ)ин-а**, **-івщин-а**. Посесивний формант **-ин**, як і **-ів** (<**-ов**), є одним із найдавніших і поширених у слов'янській топонімії. Фіксації назв поселень із цим формантом сягають ще давньоруського періоду [10, с. 629]. Суфікс **-ин** утворював присвійні прикметники від іменників, що закінчуються на **-а** (**-я**). Чоловічі особові імена дохристиянських часів мали найчастіше саме такі закінчення [6, с. 225]. Кількість таких утворень є значно меншою від кількості посесивних дериватів на **-ів**, усього 5 назв: *Комарин*, *Корчижин*, *Кушлин*, *Лосятин*, *Ольгине*. В основах більшості з них – слов'янські автохтонні відапелятивні особові назви: *Кушлин* [Теод., III, с. 119; ТЕС, II, с. 304] < ОН *Кушла* [Богд., с. 153], *Лосятин* [Теод., III, с. 154; ІМС, Т, с. 395; ТЕС, II, с. 393] < ОН \**Лосята*, пор. *Лось*, *Лосинець* [Богд., с. 165; 144, с. 232] тощо. Церковно-християнське ім'я засвідчене в основі лише одного ойконіма *Ольгине* [АТП, с. 560]. Ойконім утворено від ОН *Ольга* + суфікс **-ин**.

Назви поселень на **-(ч/щ)ина**, **-івщина** з посесивним значенням уперше з'являються в українській ойконімії у XVI – XVIII ст. У топонімії попередньої епохи (XIV – XV ст.) до назв цього типу належали тільки найменування земельних володінь, утворені від імен і прізвиських власників останніх [10, с. 647]. Посесивне значення суфікса **-щин-а** (<**-ськ-+ин-а**) розвинулося з його здатності виражати ознаку спадщини: *вітціщина*, *дідищина*. Звуження загального значення 'спадщина' до конкретного значення 'спадщина на землю' спричинило здатність форманта **-щин-а** виражати присвійність [3, с. 22 – 23].

На дослідженій території зафіксовано 12 посесивних ойконімів на **(ч / щ)ина**, **-івщина**. Усі вони – першофіксації ХХ ст.: *Гнидавеччина* – утворено від ОН \**Гнидавецький*, пор. *Гнида*, *Гнидій*, *Гнидиця* [Богд., с. 87]; *Камінщина* < ОН *Камінський* [Богд., с. 106]; *Козорівщина* < ОН

\**Козорівський*, пор. *Козоринський* [Богд., с. 134]; *Королівщина* < \**Королівський*, пор. *Королицький* [Богд., с. 134] або ж від апелятива *королівщина* – „власність короля” (королівщинами у давнину називали поселення, що безпосередньо належали королю); *Монастирищина* < ОН *Монастирський* [Богд., с. 188] або від апелятива *монастирищина* – „те, що колись належало до монастиря”.

4. Ойконіми із суфіксом **-к-а**. Незначна кількість поселень дослідженого регіону утворена за допомогою суфікса **-к-а**. Л. Гумецька, аналізуючи словотвірну систему української актової мови XIV – XV ст., наголошує на тому, що суфікс **-к-а** (< ък-а < \*-ѣк-а або <-ьк-а < \*-їк-а), який може поширюватися іншими суфіксами (**-ов-к -а**, **-ян-к-а**), посідає головне місце серед суфіксів, уживаних для творення місцевих назв жіночого роду. Лише в деяких топонімах можна простежити первісне демінутивне значення суфікса **-к-а**. Здебільшого він утворював назви нових поселень, які виникли на базі давніх найменувань. В інших назвах місцевостей суфікс **-к-а** виступає як топонімійний формант, що утворює ойконіми від іменникових та прикметникових основ шляхом їх субстантивації [5, с. 54]. Вивчаючи назви поселень цієї моделі на території Північної Тернопільщини, переконуємося у протилежному. Так, на теренах дослідженого регіону виявлено лише 6 ойконімів із суфіксом **-к-а**. Він виконує демінутивну або посесивну функції: **Бережанка** [Бар., с. 114] – демінутивний варіант ойконіма *Бережани* (місто в Тернопільській області); **Варшавка** [СНМВГ, с. 96] – демінутивний варіант до назви м. *Варшава*; ойконім **Доманинка** [AS, I, с. 55], ймовірно, є посесивним утворенням від ОН *Доманин* [СП, с. 126] + суфікс **-к-а**; **Жиравка** [СНМВГ, с. 99] – посесивне утворення від ОН *Жиравка* [Мор., с. 85] + **-к-а** або ж демінутивний варіант до назви села *Жирова* (Львівська обл.) [АТП, с. 155]; **Раславка** [СНМВГ, с. 105], мабуть, посесив від ОН *Раслав* [Мор., с. 165] + **-к-а**; **Сторонянка** [АТП, с. 583] – припускаємо, що це посесивне утворення від ОН \**Сторонян*, пор. ОН *Сторонейко*, *Стороняк* [Богд., с. 290].

5. Українські ойконіми із суфіксом **-івк-а** утворені порівняно за новою топонімною моделлю. За М. Кордубою, найдавніші їхні фіксації були засвідчені в документах XIV ст. Пізнє виникнення топонімів цього типу є наслідком „колонізаційної діяльності володарів та великих землевласників” [7, с. 15]. На новітність цієї моделі вказують такі

чинники: 1) твірними основами ойконімів на **-івка** найчастіше виступають церковно-християнські імена або ж слов'янські відапелятивні антропоніми прізвиськового типу: *Вікентівка*, *Коханівка*, *Михайлівка*, *Москалівка* і под.; 2) ойконіми цієї моделі з'являються на місці посесивних утворень на **-ів** (< **-овъ**) та відпатронімних ойконімів на **-івці**, пор.: у XVI ст. – *Переморів*, а з XVII ст. – *Переморівка*; у XV – XVI ст. – *Соколівці*, *Тарасівці*, із XVII ст. – *Соколівка*, *Тарасівка*.

На території Північної Тернопільщини виявлено 51 ойконім на **-івка**. В основах більшості з них – слов'янські автохтонні відапелятивні імена або прізвиська (37 назв): *Баришівка* [СНМВГ, с. 95] < ОН *Барышь* [Туп., с. 31], апелятив *бариш* – „прибуток, вигода” [Гр., I, с. 30]; *Бондарівка* [АТП Т, с. 93] < ОН *Бондар* [Богд., с. 19]; *Борицівка* [КЗС II, с. 104] < ОН *Бориць* [Туп., с. 62]; *Веселівка* [Ан. АК, с. 86] < ОН *Весель* [Мор., с. 37]; *Галанівка* [АТП, с. 560] < ОН *Галан* [Горп., с. 48], апелятив *галан* – „півень особливої породи” [ЕСУМ, I, с. 457]; *Ковалівка* [АТП Т, с. 101] < ОН *Коваль* [Богд., с. 138; 89, с. 100] і под.

Дещо менше ойконімів (11) із цим суфіксом мотивовані церковно-християнськими іменами: *Андрушівка* [Бар., с. 114] < *Андрух*, *Андруш* < *Андрій* [Скр., с. 38], *Антонівка* [АТП, с. 571] < ОН *Антон*, *Вікентівка* [АТП, с. 578] < *Вікент*, *Вікентій* [Скр., с. 47], *Максимівка* [ІМС Т, с. 314; ТЕС, II, с. 434] < ОН *Максим* тощо.

Слов'янські композитні та відкомполітні імена лежать в основах ойконімів *Богданівка* [АЮЗР, 7/II, с. 121] < ОН *Богдан*, *Хотівка* [СНМВГ, с. 107] < ОН *Хоть* < *Хотеборь*, *Хотемирь* [Мор., с. 201] та *Цеценівка* [АС III, с. 452] < ОН \**Цецен*, пор. *Цеценко* [СП, с. 376] < *Ciecierad* [Mal., с. 67].

6. Ойконіми у формі родового відмінка. Окрему групу в ойконімії Північної Тернопільщини творять відантропонімні ойконіми, посесивне значення яких виражене формою родового відмінка. Таких ойконімів на дослідженій території – 9: *Андруга* [Цинкал., I, с. 55] – родовий відмінок ОН *Андруг* < *Андрух* < *Андрій*, первісне значення „поселення Андруга” (кінцевий приголосний **-х** одзвінчився, напевно, внаслідок гіперизму); *Забара* [СНМВГ, с. 99] – родовий відмінок ОН \**Забар*, пор. ОН *Забарко*, *Забара* [СП, с. 146]; *Княжнина* [Цинкал., I, с. 505] < ОН *Княжнин* [Богд., с. 124]; *Кульбіда* [АПТ Т, с. 102] < ОН \**Кульбід*, пор. ОН *Кульбіда* [Богд., с. 149; 125, с. 198]. Можливо, назва поселення утворилася шляхом

перенесення прізвища власника на поселення: *Нетреба* [SG, VI, с. 960] < ОН \**Нетреб*, пор. *Нетребко* [СП, с. 248]. Імена з негациєю типу *Неждан*, *Ненад*, *Нетреб* належать до давніх слов'янських композитних імен [Тр., с. 5]. Вивченню цієї моделі антропонімів присвятив спеціальні статті М. Бірила [1].

7. Ойконіми із суфіксом **-ськ (-цьк) -ий (-ськ(-цьк)-а, -ськ(-цьк)-е)**. Назви населених пунктів із суфіксом **-ьскъ** належать до одного з найхарактерніших загальнослов'янських топонімічних типів. У східнослов'янській топонімії центром виникнення їх була північно-західна Русь, де ойконіми названої словотвірної моделі фіксуються ще від IX – X ст. В XI ст. вони поширюються у Волинську та Чернігівську землі. Хоча після XIV ст. утворення із суфіксом **-ьскъ** на території України не набули значної продуктивності [10, с. 625].

На дослідженій території зафіксовано 26 ойконімів із суфіксом **-ськ (-цьк)**. Майже всі вони – першофіксації XX ст. За значенням їх можна поділити на 2 групи:

1) назви поселень, у яких суфікс **-ськ (-цьк)-ий** виражає релятивне значення: *Бодацький* [АТП, с. 560] < с. *Бодаки* + **-ськ-ий** – хутір біля с. *Бодаки*; *Борківський* [АТП, с. 559] < с. *Бірки* (первісно с. *Борки*) – хутір біля с. *Борки*; *Котюжинський* [АТП, с. 560] < с. *Котюжини* – хутір біля с. *Котюжинці*;

2) назви поселень, у яких суфікс **-ськ(-цьк)-ий (-ськ(-цьк)-а, -ськ(-цьк)-е)** виражає посесивне значення: *Долицька* [АТП, с. 561] < ОН *Долик* [Богд., с. 49] + **-ськ -а**, первісне значення „хутір *Долицька*”; *Дульський* [АТП, с. 560] < ОН *Дуль* [Мор., с. 80] + **-ськ -ий**, первісне значення „*Дульський* хутір”; *Степанський* [АТП, с. 560] < ОН *Степан* + **-ськ -ий** – „*Степанський* хутір”.

Окремо виділяємо ойконіми на **-ськ(-цьк)-ий (-ськ(-цьк)-а, -ськ(-цьк)-е)**, які виконують функцію диференційного члена у складених назвах поселень. Суфікс **-ськ (-цьк) -ий** у таких назвах вживається на означення відношення, тобто має, як правило, релятивне значення. Наприклад: *Капустинський Ліс* [АТП, с. 564] – диференційний член *Капустинський* вказує на місце знаходження об'єкта *Ліс*, а згодом уже поселення *Капустинський Ліс* – біля с. *Капустинці*; *Зелена Кімнатецька* [СНМВГ, с. 99] – диференційний член *Кімнатецька* вказує на місце знаходження

поселення *Зелена* – біля с. *Кімнатка*; *Сапанівська Хотівка* [СНМВГ, с. 107] – поселення *Хотівка* біля с. *Сапанів* і под.

8. Серед ойконімів, утворених афіксальним способом, є префіксальні назви на зразок: *Підвижгородок* (поряд с. *Вижгородок*), *Захристя*, *Надстав*, *Підгора* і под. Як зазначає С. Черняхівська, головною ознакою префіксальних ойконімів є те, що основним, а деколи і єдиним словотворчим елементом є префікс, який додається до наявного іменника. Таким префіксом став колишній прийменник, який виконував раніше або виконує ще й зараз роль самостійного слова [11, с. 144].

Н. Лісняк, розглядаючи мікротопоніми Західного Поділля із прийменником і префіксом *під-*, зауважує, що „твірними основами в утвореннях з префіксом *під-* найчастіше виступають топографічні або ландшафтні терміни *гай*, *гора*, *ліс*, рідше – назви конкретних дерев та рослин, назви типів населень і забудов і т. ін., які одночасно без префікса можуть бути найменуваннями дрібних географічних об’єктів, наприклад: *Підгай*, *Підгора*, *Підліс ...*” [9, с. 110].

Префіксальні ойконіми називають ще назвами-орієнтирами, у яких префікси вказують на те, *за (між, під...)* якою місцевістю розташоване нове поселення: місцевість *за шляхом* > *за шляхом* > *Зашляхом*; поселення, розташоване під іншою місцевістю: *Вижгородок* > *Підвижгородок*, *Ліс* > *Підліс*, *Шлях* > *Підшлях*.

На території Північної Тернопільщини виявлено 13 префіксальних ойконімів. Усі вони – назви невеликих поселень (хуторів), уперше зафіксовані у першій половині ХХ ст.: *Забірник* [АТП, с. 559] – утворено на базі сполучення прийменника *за* і назви місцевості *бірник* – „невеликий сосновий ліс” [Гр., I, с. 69] – „поселення, розташоване *за бірником*”; *Закаплиця* [АТП, с. 578] – утворено сполученням прийменника *за* й апелятива *каплиця*. Словосполучення зі значенням „поселення, розташоване *за каплицею*” лексикалізувалось і стяглося в одне слово.

Серед префіксальних назв найбільше дериватів із префіксом *під-* (7 ойконімів: *Підвижгородок*, *Підвисоке*, *Підгонтівка*, *Підгора*, *Підкаміничик*, *Підлісом*, *Підшлях*), на другому місці найменування із префіксом *за-* (4 ойконіми: *Забірник*, *Закаплиця*, *Захристя*, *Зашляхом*), одна назва утворена з допомогою префікса *над-* – *Надстав* і одна – із префіксом *перед-* – *Передмірка*.



**Висновки.** Проведене нами дослідження переконує в тому, що структурне оформлення ойконімів Північної Тернопільщини з допомогою афіксальних морфем (суфіксів і префіксів) здійснювалося уже на етапі творення самих ойконімів (назв поселень ойконімного рівня деривації). Процес формування й розвитку ойконімійної системи дослідженого регіону не порушує закономірностей, які склалися в топонімії України упродовж століть. Розглянуті способи є досить продуктивними, оскільки ними утворено 31 % назв поселень від їх загальної кількості. Найбільш поширеною є суфіксація. На онімному рівні вона характеризується певними семантичними і хронологічними особливостями: утворення із суфіксами **-\*jь** (**-\*j-е**, **-\*j-а**), **-овь** (**-евь**), **-инь** є давніми назвами поселень. Із часом ці суфікси втратили продуктивність, натомість набули поширення ойконіми з суфіксами **-к-а**, **-івк-а**, **-ч(щ)ина**, **-івщина**, а також назви поселень у формі родового відмінка. Найбільш продуктивними у творенні назв поселень Північної Тернопільщини є суфікси **-ів** та **-івк-а**, дещо поступаються їм кількісно ойконіми із суфіксом **-ськ(-цьк)**. Менш поширеними є деривати із суфіксами **-ч(щ)ина**, **-івщина**, **-\*jь** (**-\*j-е**, **-\*j-а**), **-к-а** та ойконіми у формі родового відмінка. Префіксальним способом утворено значно меншу кількість назв поселень. Усіх їх кваліфікуємо як назви-орієнтири.

#### **Список умовних скорочень назв використаних джерел**

*Ан.АК* – Антонович В. Б. Археологическая карта Волынской губернии / В. Б. Антонович // Труды XI Археологического съезда. – М., 1901. – С. 79 – 87.

*АТП* – Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ. – К.: Укр. вид-во політичної літератури, 1947. – 1064 с.

*АТП Т* – Тернопільська область. Адміністративно-територіальний поділ / [упор. М. В. Дудар]. – Тернопіль, 1967. – 142 с.

*АЮЗР* – Архивъ Юго-Западной России, издаваемый Временной комиссией для разбора древних актов, высочайше учрежденной при киевском, подольском и волынском генерал-губернаторе. – К., 1876–1907; Ч. 7. – Т. I: Акты о заселении Юго-Западной России. – 1886. – [2], II, 85, 647, XII с.; Ч. 7. – Т. II: Акты о заселении Юго-Западной России. – 1890. – [2], II, [1], II, 210, 644 с.; Ч. 8. – Т. IV: Акты о землевладении в Юго-Западной России XV – XVIII вв. – 1907. – 224, 451, 66, XXI с.

*Бар.* – Баранович О. Залюднення Волинського воєводства у I пол. XVII ст./ О. Баранович. – К.: УВАН. Соціально-економічний відділ. Комісія історико-географічна., 1930. – 155 с. З картою Волинського воєводства, 1629 р.

- Богд.* – Богдан Ф. Словник українських прізвищ у Канаді / Ф. Богдан. – Вінніпег – Ванкувер : Накладом ономастичної комісії УВАН, 1974. – 354 с.
- Горп.* – Горпинич В. О. Прізвища Дніпровського Припоріжжя : словник / В. О. Горпинич, І. А. Корнієнко. – Дніпропетровськ : Пороги, 2003. – 271 с.
- Гр.* – Грінченко Б. Д. Словарь української мови / Б. Д. Грінченко. – К. : Довіра – УНВЦ „Рідна мова”, 1997. – Т. I. – 1907. – 494 с.
- ЕСУМ* – Етимологічний словник української мови : в 7 т. / [уклад. Р. В. Болдирев, В. Т. Коломієць, А. П. Критенко та ін.; гол. ред. О. С. Мельничук]. – К. : Наукова думка. – Т. 1 (А – Г). – 1982. – 632 с.
- ІМС Т.* – Історія міст і сіл УРСР. Тернопільська обл. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1973. – 640 с.
- КЗС* – Кременецький земський суд: описи актових книг XVI – XVII ст. / [укл.: Л. А. Попова, З. С. Хомутецька, В. Д. Чунтулова]; відп. ред. І. Л. Бутич. – К., 1959 – 1965 ; Вип. II: книги № 12 – 22 (1601 – 1614 рр.). – 1965. – 353 с.
- Мор.* – Моршкин М. Я. Славянский именовослов или собрание славянских личных имён в алфавитном порядке / М. Я. Моршкин. – СПб., 1867. – 213 с.
- ОН* – особова назва.
- ПСРЛ* – Полное собрание русских летописей / [под ред. акад. Е. Ф. Карского]. – М. : Изд-во вост. лит., 1962 ; Т. 2 : Ипатьевская летопись. – 1962. – XVI, 938, 87 с.
- Скр.* – Скрипник Л. Г. Власні імена людей / Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківська. – К. : Наукова думка, 1996. – 335 с.
- СНМВГ* – Список населенных мест Волынской губернии... – Житомир : Волын. губ. типогр., 1906. – 219 с.
- СП* – Словник прізвищ : практичний словозмінно-орфографічний (на матеріалі Чернівеччини) / [уклад.: Н. Д. Бабич, Н. С. Колесник, К. М. Лук'янюк та ін.; гол. ред. К. М. Лук'янюк]. – Чернівці : Букрек, 2002. – 424 с.
- Тгод.* – Теодорович Н. И. Историко-статистическое описание церквей и приходов Волынской епархии / Н. И. Теодорович. – Почаев, 1899 ; Т. III : Уезды Кременецкий, Изяславский. – 687 с.+ IX с.+ 1 л. ил.
- ТЕС* – Тернопільський енциклопедичний словник : в 2 т. / [гол. ред. кол. Г. Яворський]. – Тернопіль : ВАТ ТВПК „Збруч”, 2004 – 2005 ; Т. I. – 2004 – 696 с.; Т. II. – 2005. – 706 с.
- Тр.* – Трійняк І. І. Словник українських імен / І. І. Трійняк. – К. : Довіра, 2005. – 510 с.
- Туп.* – Тупигов Н. М. Словарь древнерусских личных собственных имён: Записки отделения русской и славянской археологии русского археологического общества / Н. М. Тупигов. – СПб. : Типогр. И. Н. Скороходова, 1903. – 857 с.
- Цинкал.* – Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся : краєзнавчий словник від найдавніших часів до 1914 р.: в 2-х т. – Вінніпег, 1984 ; Т. I. – 1984. – 600 с.

*AS* – Archiwum książat Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie / wyd. przez B. Gorczaka. – Lwów, 1887 – 1910; T. I: 1366 – 1506. – 1887. – XXIX, 204 s., 3 tabl.; T. III: 1432 – 1534. – 1890. – XII, XXXVI, 556 s.

*Mal.* – Malec M. Staropolskie skrócone nazwy osobowe od imion dwuczłonowych / M. Malec. – Wrocław etc. : PAN, 1982. – 220 s.

*SG* – Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. – T. I – XV. – Warszawa, 1880. – 1902.

*ŻD* – Źródła dziejowe. – Warszawa. – 1877 – 1889. – T. VI; XIX.

### **Список використаної літератури**

1. Бірыла М. В. Усходнеславянскія антрапонімі з адмоўем не тыпу Невер, Непосед, Недвига, Недомлва / М. В. Бірыла // Беларуская анамастыка / рэд. акад. АН БССР М. В. Бірыла. – Мінск : Навука і тэхніка, 1977. – С. 128 – 159.

2. Бучко Д. Два рівні деривації в ойконімії / Д. Бучко // Актуальні проблеми словотвору української мови. – Тернопіль : ТДПУ, 1993. – С. 166 – 168.

3. Бучко Д. Г. Ойконімія Покуття : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.02.02 – українська мова / Д. Г. Бучко. – Чернівці, 1992. – 35 с.

4. Бучко Д. Г. Українські топонімі на -івці, -инці : дис. ... канд. філол. наук : 661 – мови народів СРСР (українська мова) / Д. Г. Бучко. – Львів, 1972. – 333 с.

5. Гумецька Л. Л. Нарис словотворчої системи української актової мови XIV – XV ст. / Л. Л. Гумецька. – К. : Вид-во АН УРСР, 1958. – 298 с.

6. Коваль А. П. Знайомі незнайомці : Походження назв поселень України / А. П. Коваль. – К. : Либідь, 2001. – 302 с.

7. Кордуба М. Що кажуть нам назви осель? / М. Кордуба. – Львів : Наша Батьківщина, 1938. – 22 с.

8. Купчинський О. А. Двочленні географічні назви України на -\* їь (Матеріали до українського топонімічного словника) / О. А. Купчинський // Питання історії української мови. – К. : Наукова думка, 1970. – С. 101–129.

9. Лісняк Н. Мікротопонімія Західного Поділля з прийменником і префіксом під // Українська ономастика : матеріали наукового семінару, присвяченого 90-річчю Кирила Кузьмича Цілуйка / Н. Лісняк. – К., 1998. – С. 108 – 111.

10. Масенко Л. Т. Розвиток топонімічної лексики / Л. Т. Масенко // Історія української мови. Лексика і фразеологія. – К. : Наукова думка, 1983. – С. 620 – 659.

11. Черняхівська Є. М. Словотворча структура топонімічних назв Львівщини / Є. М. Черняхівська // Питання українського мовознавства. – Львів: Вид-во Львівського унів-ту, 1960. – Кн. 4. – С. 144 – 149.

12. Palacký F. O jménech místních v zemi české a moravské: Rozbar etymologický místních jmen československých / F. Palacký // Časopis Českého museum. – 1934. – Ros. – S. 404 – 419.

#### **Анотація**

У статті висвітлено проблему деривації ойконімів Північної Тернопільщини, проаналізовано словотвірну структуру назв поселень, утворених суфіксальним і префіксальним способами. З'ясовано функції творних формантів, семантику базових основ.

**Ключові слова:** ойконім, посесив, антропонім, суфікс.

#### **Аннотация**

В статье раскрыта проблема деривации ойконимов Северной Тернопольщины, проанализирована словообразовательная структура названий населенных пунктов, образованных суффиксальным и префиксальным способами. Определены функции образовательных формантов, семантика базовых основ.

**Ключевые слова:** ойконим, посессив, антропоним, суффикс.

#### **Summary**

The article reveals the problem of derivation of North Ternopilshchyna oikonyms, analyzes word-formation structure of settlements' names, formed by suffix and prefix means. The functions of forming formants, semantics of the basic stems have been proved.

**Key words:** oikonym, possessive, anthroponym, suffix.